

*Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты!
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда!
(Русенко)*

ISSN 1508-5104

DWUMIESIĘCZNIK

СТОВАРИШЫНЯ
ЛЕМКІВ

STOWARZYSZENIE
ŁEMKÓW

LEMKO
ASSOCIATION

Бесіда

ДВОМІСЯЧНИК * РІК XXXIII, Нр. 6 (183) * ЛИСТОПАД - ГРУДЕН 2021 * КРЕНИЦЯ - ЛІГНИЦЯ

Христос
Раждаєт ся!

Бесіда

Часопис Головного Заряду
Стоваришыня Лемків

выходит од 1989 рока

посвячений збережыню
історіі, культуры
і языка Лемків

інформуючий о жыттю
нашой і братніх нам
соспільности

плекаючий вірні
надії прадідів і вітців

В *Бесіді* почувеш смак
рідного слова, такого,
як передати го треба
твоім дітям і внукам

Буд спілчастником
і спілтворцом *Бесіды*,
бесідуй з *Бесідом*

Бесідуй, рад, гвар, повідай!
Товды ЛЕМ будеш собом
І шанувати Тя будут Люде

Чытай Бесіду
Внуку і Діду!

В номері медже інчым

А вшытко ішло і... на конто Руской Бурсы, на ей полне одкрыты ся в простори Горлиц. Высловило ся пак оне в слові старосты горлицкого повіту Маріі Губалы, котра, захоплена выступом ПУЛЬС-у, захопляла ся і діяльністю Руской Бурсы. І желала при нагоді ювілею вшыткого найліпшого. І декларувала поміч, далеко ідучу спілпрацу (...).

Петро Трохановскій, *Одновлена Руска Бурса діе уж 30 років*, стор. 6

Треба повісти, же хоц для мене як Полькы выбір тако го напряду был чысто шаленый то днес знам, же был добрый. Трафила ем до Кракова сама, саміцька така кус сирота, але вказало ся, же там де ем ся нашла є добрі, є родинні, же хтоси надо мном чуват. Старшы студенты добрі ся нами заняли і заінспірували до познавания не вшыткым знаємой лемківской культуры.

Моніка Тылявска, *20-літя основаня лемківской філології*, с. 9

Євген Габура підкрислят, же не є то пошана лем для него, але то успіх вельох осіб, понеже дорогом в збережыню лемківской культуры не ішол сам. - „Хоц соспільна діяльніст вымагат величезной працы і нераз стрічат пред собом вельо трудности, то перше місце в воевідстві і третє в краю дає нам силу, котрой так потрібуеме до заангажуваня в утриманню памяти наших предків” - гварит.

Андрій Ковальскій, *Євген Габура серед Личности Рока Польцы*, стор. 10

По дискусії пришло представліня кандидатів на членів СРР за окремы державы, котрых представляли выбраны делегаты. Несподіваньом якбач найвекшым было, же Андрій Копча, котрый был членом Світової Рады Русинів за Польщу 30 років, а конгрес вюл і як ведучый рады, оголосил, же не буде веце кандидувал і Польща представила як нового кандідата молодого русиньского активісту Андрия Трохановского.

Петро Медвідь, *В Креници одбыл ся XVI Світовий Конгрес Русинів*, стор. 12

Смачком Осени было ачий выступліня Варфоломія Ванота, Шлезака. Пришол він на Осін другіраз, але на тот раз - уж мало не дочыста... лемківскій. // Не до віры - як тот чловек опанувал лемківску бесіду, не маючы наштоден стычности з Лемками. Ба - язык, бо і в писмі. Кед прислал мі, іщы пред Осіню (...) верш, з попереджуючым го короткым листом, очывидні тіж по лемківскы, был ем заправды зачудуваный.

Петро Трохановскій, *XXIX Лемківска Творча Осін*, стор. 17

На передній стороні окладинки: *Церков св. Євангелиста Лукы в Кунковій*, фото Петро Басальга

На задній стороні: *Зимовый пейзаж з Новиці*, фото: Петро Басальга

Новини, не новини – не лем з Лемковини

◆ 2. вересня в Новогутському Центрі Культури в Кракові проходив вернісаж фотографічної вистави пн. «Лемковина» авторства Збігнева Подсядло. Автор є членом Союзу Польських Артистів Фотографіків, вельократным лавреатом фотографічных конкурсів і вистав, м.ін. в Будапешті, Москві, Мадриті, Берліні, Пекіні.

◆ 9. вересня на горлицьким рынку одбыла ся великій концерт посвяченый 30-літю реактивації Стіваришыня «Руска Бурса» в Горлицях і 10-літю основана першого лемківского радия ЛЕМ.фм. На гали высокы державны одзначыня вручено выдатным лемківским діячам (шырше на ст. 6-8).

◆ 9-12. вересня в італійским місті Трієст проходила 65. Конгрес Федеральной Унії Европских Меншын (Federal Union of European Nationalities, FUEN). В конгресі взяв участ і Євген Жупан, ведучый Общества Карпатских Русинів, котре є членом FUEN. Делегаты конгресу приняли м.ін резолюцію, жебы признати карпатских Русинів як автохтонну народну меншыну на Україні.

◆ 10-11. вересня в репрезентативным Старым Здравничным Домі курорту Креници одбыл ся XVI Світовий Конгрес Русинів і X Світовий Форум Русиньской Молодежы. Участ взяли делегаты і гости з Польщы, Словації, України, Румунії, Сербії, Хорвації, Угор, Чешкой Республики, Зьєднанных Штатів Америки і Канады (шырше на сторонах 12-16)

◆ 21. вересня в Братиславі проходило 42. засіданя Выділу Народных Меншын і Етнічных Груп Рады СР. За русиньску народну меншыну были за членів зас выбраны Петро Медвідь і Мілан Піліп. Русиньскы організації, выбрали і двох членів – заступни-

ків, котрыма остали Мартін Караш і Петро Штефаняк.

◆ 22. вересня в Пряшові, підчас літературного фестивалю *Пряшіє Любит Чытати* (Prešov číta rád) одбыло ся святочне передаваня оцінінь з выголошыньом переможців конкурсу Книжкы Рока Пряшівского Самосправного Краю 2020. Серед лавреатів нашли ся: *Русиньскы народны співанкы* (том I) Яна Калиняка, збірка верши для діти *Напо ся водічкы* Людмилы Шандаловой і *Народный крой Русинів на фотографії* Івана Ціжмаря.

◆ 25 вересня в Старых Янковцях в Хорвації одбыло ся друге покongресове засіданя Світовой Рады Русинів. Члены СРР оформили м.ін. фінальну версію резолюції принятой на XVI Світовым Конгресі Русинів. Стіваришыня Лемків репрезентувал нововыбраный член СРР Андрий Трохановскій.

◆ Од 27. вересня до 2. жолтня в Лавовій проходив третій етап ремонту памяткового цомтерья. Організатором того проекту єст ЛАПіТ «Кычера» з Лігници. Варшатам і мериторичным роботам при камінных памятникых проводил Шымон Моджеєвскій зо Стіваришыня Маґурич. В акції взяв активну участ і член редакції *Бесіда* - Петро Басальга.

◆ 2. жолтня в Креници, в православній церкви Св. Князя Владимира одбыл ся X Фестиваль Церковных Хорів. Зо взгляду на пандемію одступлено (на днес) од назвы *Межденародный* (в минулым выступували ту хоры м.ін. з Болгарії, Сербії) і участ взяли лем штыри хоры з Польщы.

◆ 3. жолтня першы раз святкувано праздник з назвом *Памят Чудотворной Клокочівской Иконы Пресвятой Богородиці, Покровителькы Земплина*. Праздник по-

передила наукова конференция на тему *Клокочівска Богородиця, Покровителька Земплина*, котра одбыла ся 1. жолтня в просторах Земплиньского Музею в Михалівцях. Припомниме: з XVII столітя походить цінна памятка нашого писменництва *Пісьнь о образі Клокочевском*.

◆ 5. жолтня на обшыри Михайлівского Златоверхого Монастыря в Кыйові одкрыто виставу творчости Юрия Новосільского під назвом *Сучасна ікона – Юрий Новосільскій*. З Кыйова вистава повандрує до найбільшых міст України: Чернігова, Полтавы і Харкова. На сам конец Юрий Новосільскій завитат на Підкарпатску Русь. Його творчіст буде мож видіти в Ужгороді.

◆ 11-16. жолтня в Братиславі одбыл ся Фестиваль Сучасной Драммы. Театр Александра Духновича вказал драму *Пісковиско* авторства Михала Вальчака. Порота фестивалю прзнала спеціальну нагороду за *інвенційне інсценізаційне опрацуваня тексту і витворина захоплюющей атмосферы ортанічні комунікуюющей зо зрительями*.

◆ 16-17. жолтня в креницьким Музею Никыфора і в горлицькій Рускій Бурсі проходила XXIX Лемківска Творча Осін. Была она посвячена 200. річниці народжыня митрополиты Йосифа Сембратовича. Представляно тіж - в 30. річницю смерти - ріжны аспекты творчости Івана Горошача (шырше на стор. 17-19).

◆ 23. жолтня в Пряшові одбыла ся премера драматичного колективу Театру Александра Духновича на сезон 2021/2022. Є то інсценізация голосной повісті *Дванадцет кресел* авторства Ілії Ільфа і Євгенія Петрова. Драматизувала ю Терезия Міндошова а режисерувал Антоний Коренчі.

Galowy koncert i lemkowski folklor na najwyższym poziomie

Lemkowskie Stowarzyszenie „Ruska Bursa” w Gorlicach świętuje w tym roku 30-lecie swojej reaktywacji. Z tej okazji zapraszamy na plenerowy koncert pt. „Pamięci Naszych Bursaków”, który odbędzie się w czwartek, 9 września 2021 r. o godz. 16:00. na gorlickim Rynku.

W programie koncertu znajduje się występ jedynego w świecie zawodowego zespołu prezentującego lemkowski/rusiński folklor - to zespół PUL'S z Preszowa na Słowacji. Grupa ta składa się z sekcji tanecznej, wokalne oraz orkiestry, liczy kilkadziesiąt osób. Zespół prezentuje niezwykle wysoki artystyczny poziom. Zespół jeszcze nigdy nie występował w Gorlicach. - zaprasza na koncert Natalia Małecka-Nowak, przewodnicząca Stowarzyszenia.

Zaprezentuje się także grupa TEROCZKA, której członkami są dzieci i młodzież z Gorlic i okolicznych miejscowości. *Mali wykonawcy z wielkim przejęciem i zaangażowaniem prezentują ludowe oraz autorskie lemkowski piosenki. Towarzyszy im kapela.* - przedstawia dalej program koncertu przewodnicząca.

Stowarzyszenie „Ruska Bursa” w Gorlicach to organizacja, która swoją działalnością mocno wpisała się w historię miasta i regionu. Pełni funkcję lemkovskiego ośrodka kultury, prowadząc działalność na wielu obszarach - flagowym jest radio LEM.fm (w Gorlicach do słuchania na częstotliwości 106,6 MHz). (...) (*Gorlice. Miasto Światła*, 17 sierpnia 2021)

Pamięci Naszych Bursaków

W czwartek 9 września na gorlickim rynku odbyło się wyjątkowe wydarzenie zatytułowane „Pamięci Naszych Bursaków”, podczas którego wręczone zostały odznaczenia Prezydenta RP osobom zasłużonym dla społeczności lemkovskiej. Organizatorem było Stowarzyszenie „Ruska Bursa”.

Stowarzyszenie „Ruska Bursa” jest najstarszą lemkovską organizacją społeczną. Zostało założone w 1908 r., a jego celem było utworzenie bursy dla ruskiej młodzieży uczącej się w lokalnym gimnazjum. W lutym 1950 r. decyzją ówczesnych władz wojewódzkich w Rzeszowie zostało rozwiązane i zlikwidowane.

Reaktywacja stowarzyszenia miała miejsce w 1991 r. a jej głównym inicjatorem był Bogdan Gambal. Założone zostało również pierwsze lemkovskie radio LEM.fm, przy którym działa portal informacyjny lem.fm+. Dziś członkowie „Ruskiej Bursy” działają na obszarze całej lemkovszczyzny, wielu miastach Polski, jak i poza jej granicami.

Podczas czwartkowej uroczystości wręczone zostały Złote Krzyże Zasługi osobom zasłużonym dla społeczności lemkovskiej. Pośmiertnie odznaczony został Bogdan Gambal za zasługi w działalności społecznej, za budowanie dialogu międzykulturowego i wspieranie społeczności lemkovskiej w Polsce, a odznaczenie odbierała Natalia Małecka-Nowak, przewodnicząca Stowarzyszenia Ruska Bursa. Odznaczona została również Helena Duć-Fajfer za zasługi dla kultury polskiej, za upowszechnianie tradycji i kultury lemkovskiej. Odznaczenia w imieniu Prezydenta RP wręczała Ewa Podłęcka, dyrektor Wydziału Zdrowia oraz Pełnomocnik Wojewody Małopolskiego ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Po części oficjalnej na scenie zaprezentowały się zespół „Teroczka”, działający przy „Ruskiej Bursie” oraz słowacki zespół PUL'S.

Siedziba „Ruskiej Bursy” mieści się w historycznym budynku przy ul. Sienkiewicza 28 w Gorlicach. To właśnie tutaj została odsłonięta tablica Pamięci Bogdana Gambala, a odsłonięcia dokonały Starosta Gorlicki Maria Gubała wraz z Przewodniczącą Stowarzyszenia „Ruska Bursa” Natalią Małecką-Nowak.

Ruska Bursa zawsze była i nadal jest miejscem spotkań z tradycją, ośrodkiem edukacyjnym, gdzie odbywają się odczyty, przedstawienia, koncerty, a także prowadzona jest nauka języka lemkovskiego - komentuje uroczystość Starosta Gorlicki Maria Gubała. - Wydarzenia dzisiejszego dnia skłaniają nas do refleksji. Na przestrzeni 113 lat istnienia Stowarzyszenia wydarzyło się wiele złego i dobrego. Złym i godnym potępienia była akcja „Wisła” skierowana m. in. w ludność Lemkovską, podczas której wielu z nich zostało zabitych. Tym dobrym z pewnością była reaktywacja Stowarzyszenia, której inicjatorem był nieodżałowany śp. Bogdan Gambal. Wyrażając uznanie za dotychczasową działalność, życzę Stowarzyszeniu dalszego zapалу do pracy i wielu udanych inicjatyw na rzecz kultywowania i propagowania dziedzictwa kulturowego Lemków - dodaje na zakończenie. (...) (www.powiatgorlicki.pl)

XXIX Lemkowska Jesień Twórcza

W dniu 16 października Muzeum Nikifora w Krynicy-Zdroju gościło uczestników XXIX Lemkovskiej Jesieni Twórczej. Uroczystość organizowana cyklicznie przez Stowarzyszenie Lemków i Ruską Burzę ma charakter spotkania literackiego, w którym biorą udział przede wszystkim poeci lemkovscy, a także zaproszeni goście, poeci i pisarze, którzy w swojej twórczości poruszają zagadnienia związane z kulturą lemkovską. W br. spotkanie poświęcone było 200. rocznicy urodzin greckokatolickiego Metropolity Lwowskiego Ks. Josyfa Sembratowycza, który urodził się w Krynicy.

Spotkanie zainaugurował Prezes Stowarzyszenia Lemków Andrzej Kopcza, a prowadzenie merytoryczne sprawowali prof. dr hab. Ołena Duć-

Fajfer oraz zasłużony lemkowski poeta i pieśniarz Piotr Trochanowski. W imieniu Dyrekcji Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu, współgospodarza imprezy, gości powitał Zbigniew Wolanin, kurator Muzeum Nikifora.

Swoje wiersze i inne utwory czytali piszący po lemkowski autorzy zamieszkujący w regionie Karpat, a także goście z Dolnego i Górnego Śląska. Na spotkanie przybyli też ze swoimi utworami lemkowscy poeci z Preszowa, ze Starej Lubowni i z Kamienki na Słowacji.

Po części literackiej spotkania, odbył się występ znanej wokalistki Suzanny, która zaśpiewała pieśni lemkowski, a także utwory poetyckie znanego lemковского twórcy Petro Murianki, w nowatorskiej, autorskiej aranżacji scenicznej.

Druga część Lemkowskiej Jesieni Twórczej miała miejsce następnego dnia w siedzibie Ruskiej Burсы w Gorlicach. (Zbigniew Wolanin, Strona Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu, 16.10.2021)

Spotkania Trzech Pokoleń z Kulturą Lemkowska

Serdecznie zapraszamy na XIV Spotkanie Trzech Pokoleń z Kulturą Lemkowska, które odbędzie się 6 listopada br. o godz. 16.00 w Przemkowskim Ośrodku Kultury.

Jest to najważniejsze wydarzenie organizowane przez Kolo Stowarzyszenia Lemków w Przemkowie, którego wieloletnim przewodniczącym jest Eugeniusz Habura. Spotkanie w formie koncertów połączone jest z wystawą fotografii oraz wspomnieniami ludzi, którzy pamiętają dawne czasy. Po występach zapewniona jest biesiada lemkowska, wspólny śpiew i degustacja lemkowskich potraw. Spotkanie adresowane jest głównie do mieszkańców Przemkowa, ale również sąsiednich miejscowości zamieszkałych zarówno przez Lemków, Polaków i Romów.

Podczas koncertu wystąpi Lemkowski Zespół Pieśni i Tańca Łas-tiwocзка z Przemkowa oraz zaproszone inne zespoły. Organizator spotkania postanowił nie ujawniać szczegółów programu, a zespoły pozostaną niespodzianką dla widzów. (przemkow.pl, 25.10.2021)

V Habure sa opäť čarovalo s drevom, vznikli nádherné sochy

HABURA. 3. ročník Sochárskeho sympózia Oleny Mandičovej-Šinály vyvrcholil 3. septembra svoju vernisážou. Týmto trom ročníkom predchádzal 0. ročník Sochárskeho sympózia, na ktorom sa zúčastnení umelci dohodli, že ďalšie ročníky sochárskeho sympózia v Habure, ako jediného na svete, budú niešť menno tejto verejnosťou zabudnutej prvej rusinskej sochárky, čím jej chcú vzdať poctu. (...)

Významným dielom vo vzťahu k sympóziu je pre nás busta Oleny Mandičovej-Šinály, dielo Martina Ščepku, ktorá by vo finálnej podobe mala byť odlíata z bronzu a umiestnená na pietnom mieste Oleny Mandičovej-Šinály v Košiciach.

Najprv mala byť busta zhotovená z tvrdeného kameňa, ale na tomto trefom ročníku, ktoré sa konalo pod egídou Juraja Čuteka, sa zúčastnení umelci zhodli na tom, aby bola zhotovená z bronzu a osadená do kameňa. Sochárske sympóziu, ako aj zhotovenie busty, bolo podporené z dotácie z Fondu na podporu kultúry národnostných menšín a prebieha v niekoľkých etapách. Momentálne skončila druhá etapa zhotovenia busty a vo vzťahu k jej financovaniu vyvineme všetko úsilie na to, aby sme dovŕšili aj poslednú tretiu etapu, t.j. odlievanie bronzovej busty. Pevne veríme, že sa nám to podarí do 26. septembra 2022, kedy si pripomenieme 120 výročie od narodenia tejto originálnej a jedinečnej rusinskej umelkyne. (...) (Nikola Jelinková, rusyn.sk, 28.09.2021)

Scénu DAD-u zasypú stoličky. Novú hru obsadili zvučné mená

12 stoličiek je titul ruskej klasiky, ktorý je aktuálny aj dnes. Uvedú ho v premiére v Divadle Alexandra Duchnoviča. (...)

Autormi hry 12 stoličiek sú Ilja Ilf a Jevgenij Petrov. O dramaturgiu

diela sa postarala dvorná dramaturgička Terézia Mindošová, režisérsku taktovku prevzal Anton Korenčí.

„Vybrali sme si tento titul z dôvodu, lebo si myslím, že v súčasnej dobe je to materiál, ktorý môže priniesť pre našich divákov oddych. A taktiež režisér, s ktorým sme spolupracovali, má taký „uhlarovský“ pohľad, dalo by sa povedať nekonvenčný, takže aj toto môže priniesť zaujímavé spracovanie témy, ktorá je všeobecne známa,“ zhodnotil riaditeľ Divadla Alexandra Duchnoviča Marián Marko.

Anton Korenčí sa v DAD-e režisérsky predstavil po druhýkrát, premiéru mal pri hre Známy neznámy. Teda aj herci „u Duchnoviča“ už pre neho neboli úplne neznámi.

„Od počiatku to bolo dizajnované na Žeňu Libezňuka a Vasiľa Rusiňáka. A potom prišiel nápad zapojiť do procesu aj mladšiu generáciu,“ prezradil režisér.

A čím by podľa neho mohla byť táto hra divácky zaujímavá?

„Je to dielo z roku 1928. Jednak si ho treba pozrieť kvôli skvelým hereckým výkonom, kvôli skvelému a mimoriadne vtipnému textu, a takisto tento text nie je lacno vtipný, ale reflektuje situácie a myšlienky, ktoré nás sprevádzajú od 20. storočia, od boľševickej revolúcie až dodnes,“ vysvetlil režisér. (...)

Na javisku sa počas 12 stoličiek predstaví takmer kompletný herecký súbor vrátane všetkých hereckých osobností tunajšieho divadla ako sú Eugen Libezňuk, Vasiľ Rusiňák, Jozef Pantlikáš, Jozef Tkáč, Lubomír Mindoš, Ľudmila Lukačiková či hosťujúca Svetlana Škovránová. (Mariá Dudová-Bašistová, MYŠariš, 20. okt 2021)

Одновлена Руска Бурса діє уж 30 років. Радию ЛЕМ.фм шле до ефіру свій голос 10 років

9. вересня на горлицьким рынку одбыла ся велька галя окрашаюча празднуваня 30-літя реактиваци Стоваришыня «Руска Бурса» в Горлицях і 10-літя основаня першого лемківського радия ЛЕМ.фм. *На Своім* - в просторах нашой Alma Mater завершала ся велька духова (і не лем) Гостина.

ПЕТРО ТРОХАНОВСКИЙ - текст
ДАМІАН НОВАК - знімкы

До святкування приведених выжше ювілеїв Заряд Стоваришыня «Руска Бурса» в Горлицях рыхтувал ся од шувного часу. Были ріжны концепції проведіння свята. Медже інчым бесідувало ся, жебы зробити того в симбіозі зо Світовым Конгресом Русинів і Світовым Форумом Русиньской Молодежы, якы то предпріяня збігали ся в плянуваным часі і бурсяного святкування. Ходило головні о артистичну част, яку то окрасити бы мал першом міром ославлений русиньскій ансамбль - прятшівскій ПУЛЬС, а місцьом той части гейбы мала быти, тіж шыроко знана, Головна Пияльня в Креници. Не знам дочыста кулісів справы, не знам чом ся так не стало, але того што ся стало, стало ся на мою мысль

ліпше. І конец-кінцьом в симбіозі діянь наших братніх організацій - Стоваришыня Лемків і Стоваришыня «Руска Бурса» в Горлицях. Бо Стоваришыня Лемків забезпечыло бодай чесных зрителів, а то делегатив і гости обох спомнених світового масштабу акцій, даючы ім можливіст водворити ся на Лемковині на тілко скорше, жебы могли святкувати з Руском Бурсом.

Акуратні - она ту першоплянова, *На Своім...* хоц вышла до світа, на просторный горлицькій рынок. Жде на ним, іщы порожня, величезна сцена. Та в своїм часі оживлят ю, хоц єднолично, красна, шыковні одягнена Пані. То Ведуча Руской Бурсы - Наталія Малецка-Новак. Витат офіциелів, гости, вшыткых зобраных. Пак бесідує о Бурсі, о єй діяльности. Не буду мудрствовати, оддам Ій голос, оддам нашыроко, бо сам

красше, мудрійше того не высловлю. Отже Ведуча наша бесідує медже інчым:

„Могла бы-м в телеграфічным скорочыню зреферувати діяльність Руской Бурсы за остатніх ⇒

30 років, але звело бы ся тото лем до до сухохо і барз долгого списку діянь, ініціатив, проєктів. Спрібую отже дакус інакше ю описати, понеже Бурса то місце, котре приносить нам цілу гаму пережыть, емоцій і почуть: гордіст з того, кым сме, одвагу до того, жебы быти тыма, кым сме, а Лемками сме; радіст з можливости бытя разам, враз зо собом, з нашыма, але і з нашыма приятелями, сусідамі; бурса оддзеркалює тіж ентузіязм, котрый попыхат до діяня, а тото приносить неоцінены ефекты для розвита лемківской соспільности.

Бурса то часом і зліст, смуток, неміч, знесилія. Вшытко єдно дає силу, дає надію, же дале будеме, Мы - Лемкы. Мы - Русины.

Бурса то десятки осіб - бурсаків і осіб попри нас. Тяжко привести з імена і назвиска іх вшыткых, але можу прикликати назвиска ведучых нашой організації, барз міцно заангажованых на ріжных етапах жытя Бурсы остатніх тридцетьох років. Сут то: Ольга Каня, Павел Стафиняк, Іван Квока, Павел Малецкій, Даміан Трохановскій та бл.п. Богдан Гамбаль. Каждє з них дало Бурсі частину себе, заінспірувало до новых діянь, до дачого інчого, ліпшого. За каденціі котрисого з перечисленых ведучых зачала діяти Терочка, котра днес числит понад 30 осіб, складат ся зо старшой і молодшой груп. Характерным для Терочки є, же окрема народных пісень, має в репертуарі і аворскы творы. Керівником ансамблю, а тіж автором обробок, аранжаций є Андрий Трохановскій. "

І такой заповіджений был выступ Терочки. Короткій, лем жебы заакцентувати тоту страну діяльности Руской Бурсы а при тым дати місце для дальшого богатого програму. Ансамбль выконал дві пісні і два танці, але того было дост, жебы был барз приятні приятый через публіку.

Подля приятого сценария, по выступі Терочки наступило вручяня Золотых Крестів Заслугы - одзначыня Президента РП. Для проведіня той церемонії попрошено на сцену Даміана Трохановского, а Кресты в імени президента вручала Ева Подленца - Полномічна Малопольского Воеводы дс. Народовых і Етнічных Меншын.

Посмертні Золотый Крест Заслугы надано Богданови Гамбальови, а одобрала го Ведуча Руской Бурсы Наталія Малецка-Новак, попереджуючы тот акт словом о Лавреаті.

Золотый Крест Заслугы převзяла тіж з рук высланничкы

Президента др габ. Олена Дуць-Файфер, тіж вельми заслужена, не лем для Руской Бурсы. ⇔⇔⇔

Тот урочысты акт - наданя крестів заслугы мал без сомніву резонанс серед збраной горлицькой публіцы, та його кульмінация, за максимумом *Люде прагнут ігриск*, наступила при выступі прятшівского ПУЛЬС-у.

Выступувал він уж в нас, м.ін. на Медженародным Бієснале Лемківской / Русиньской Культуры в Креници, але ту явил ся в своїм експортным, полным складі (треба повісти, же гу тому потрібна є одповідня, велька сцена, а ту таку прирыхтувано). Тото што вказувал, ставляло публіку в приповідковы цапкы і робило ю штотраз векшом; на горлицькым рынку сперало ся штотраз веце люди. Была то велика маніфестация нашой культуры на світовым рівни. Нашой, але вказуючой і культуру сусідів (танці, звькы) - великого фалату Карпат од Татер по Черемош.

А вшытко ішло і... на конто Руской Бурсы, на ей полне одкрытя ся в простори Горлиц. Высловило ся пак оне в слові старосты горлицького повіту Маріі Губалы, яка, захоплена выступом ПУЛЬС-у, захопляла ся і діяльністю Руской Бурсы. І желала при нагоді ювілею вшыткого найліпшого. І декларувала поміч, далеко ідучу спілпрацу (з ювілейом поздоровил Бурсу і бургомайстер Горлиц Рафал Куля, але передше, понеже вzywали го службовы обовязкы).

Пак святкуваня 30-літя одновленої Руской Бурсы і 10-літя Радия ЛЕМ.фм перенесло ся на свій подворец. Ту наступил барз важный акт - одкрытя таблиці, котра голосила, же од днес офіційні наша Alma Mater зове ся РУСКА БУРСА ІМ. БОГДАНА ГАМБАЛЯ. Очевидні, сама постанова ведуча до того акту мала місце скорее, на засіданю Заряду Руской Бурсы. Чом постановлено акуратні так - о тым вшыткым оповіл др інж Павел Малецкій, а мотивация была ачий

для вшыткых збраных зрозуміла. Одкрыли таблицю ведуча Руской Бурсы Наталія Малецка-Новак і староста горлицького повіту Марія Губала.

Потім голос забрал ішы Петро Мікула з заприязненої Біловежы - великій пасійонат штукуы. Дарувал Рускій Бурсі образ - портрет Богдана Гамбалья на тлі краєвиду з церквю. На грудьох Богдана видніє напис - мож речы

чы - жытьове мотто незабытого Приятеля - *Моя Лемковина*.

А потім ішы? Очевидні того, без чого не годно ся обыйты няже наше порядне святкуваня. То гостина, насущна гостина. Організувано ю на бурсяным подвірци, понеже гости (в тым участників предідучого Світового Конгресу Русинів) было так дуже, што не было ниякых шанс помістити їх в середині. Там был єм, мед-палюнку пил єм, за што - хоц сам тіж бурсак - красні дякую. ●

20-літя основания лемківской філології

МОНІКА ТЫЛЯВСКА

Хтіло бы ся повісти, же двадцет років минуло як єден ден, а мы фурт гарды і молоды. Хоц властыві вельо певно і єм ся не помилила. Час минят прудко і того не зміниме, але спомины остают на все. А споминаме днес 20-літя основания лемківской філології на Педагогічным Університеті в Кракові. І хоц не я была єм першым річником якій зачал вчыти ся лемківского языка на студентским рівни, бо долучыла єм в наступным наборі, то меджерічничково сме ся барз добрі знали і любили зато і поспоминати можу.

Треба повісти, же хоц для мене як Полькы выбір такого напрямку был чысто шаленый то днес знам, же был добрый. Трафила єм до Кракова сама, саміцька така кус сирота, але вказало ся, же там де єм ся нашла є добрі, є родинні, же хтоси надо мном чуват. Старшы студенты добрі ся нами заняли і заінспірували до познания не вшыткым знаемой лемківской культуры. Філологія вымагала од нас веце, бо два раз більше занятъ, два раз більше іспыгів, але сме ся, хоц групом не велькы, разом тримали і сперали. Треба повісти, же на увагу заслугує того, же вчыня ся лемківского языка не одбывало ся лем в теоретичный спосіб, але Пані професор Олена Дуць-Файфер вказувала нам міцно на чым полігат быгтя Лемком, як выгядаат культура од середины, ангажувала нас в организацию ци то Велиі, ци Св. Миколая ци інчых подій звязаных зо штоденным лемківским жыгтьом. Для Лемків може не было в тым нич надзвычайного, але я чула єм як вникам в тото штотраз барже, як чую штотраз векшу принадлежніст до лемківской спільноти.

Треба тіж щыро повісти, же было вельо таких, котры смотрили кус з недовірём думаючи собі, же отриманя диплому такого керунку то марна перспектыва на будуче. Днес по 20-ох роках можеме тото зверифікувати. Очвидно є част студентів, котрых дороги пішли в чысто інчым напрямі, але думам, же каждый хто хтіл, для кого лемківска культура была важна і цінна ци был то Лемко ци Поляк до днес діє в тым просторі.

Де єм я? Кым єм? Думам, же єм в добрым місци мойого жыгтя. Од самого початку не могла єм нарікати на брак работы в лемківській обшырі. Од самого початку занимала єм ся ріжnymi тлумачынями, а і барз скоро зачала єм роботу в лемківским радийю лем.фм де інтенсивні провела єм 6 років. Ангажую ся при Стоваришыню Руска Бурса в Горлицях, де головні спільпрацюю з дітми і молодіжю. А в кінци од 3 років єм учительком лемківского языка в середній школі. Фурт беру участ в ріжного рода проектах звязаных з охороном языка і лемківской достоменности. Фурт ся розвивам, што дає мі сатисфак-

цию і радіст з того што роблю. Чую ся сполнена.

Філологія была і є фурт потрібна. Выпустила в світ лем маленьку жменю абсольтентів, котры в професийный спосіб діют на річ лемківской культуры і языка. Памятайме лем, же час скоро минят, треба нам молодых, котры за пару років будут в силі переняти батуту. Таку можніст давала філологія. Але была она не лем нарядьом до вчыня, была чымси, чым Лемкы могли ся гордити, зато же вчыня меншынового языка на університетским рівни то велике діло, жаль лем, же не перетырвало, бо видно в ним было потенциал, видно было тіж на горизонті моллду кадру, видно было будуче.

Днес маме лем прошле, але філологія міцно записала ся на картах історії. Треба признати, же в лемківским світі не бракує добрі освіченых і одважных люди, котры на просторі років творили одважны проекты звязаны з лемківском культуром. Кед бы мі днес пришло іщы раз стати перед выбором мойой професийной дороги, зас станула бым в черзі на вступный іспыт при ул. Студенцкій в Кракові. ●

Євген Габура серед Личности Рока Польщі

 АНДРИЙ КОВАЛЬСЬКИЙ

20 серпня 2021 рока Євген Габура, ведучий Кружка Стіваришыня Лемків в Пшемкові одобрал нагороду в загальнопольськым плебісциті Личніст Рока Польщі 2019 і 2020 (*Osobowość Roku Polski 2019 i 2020*), зас 2 вересня одобрал нагороду в воєвідськым плебісциті.

Номінацію до тых нагород в категорії *Соспільна і харитативна діяльність* (*Działalność społeczna i charytatywna*) отримал за зорганізуваня XIII Стричы Трьох Поколінь з Лемківском Культуром. В 2020 році жытель нашой гміны, наш сусід та місцевый соспільный діяч порадувал нас престіжовыма нагородами в воєвідськым і загальнопольськым плебісциті.

Плебісцит был поділений на три части. Перша част тычыла ся польковицкогo повіту, в котрым Євген Габура выграл. В дальшій части плебісциту, котрый обнимал нижньошлеске воєвідство, тіж занял перше місце, а в остатній части, уж загальнопольскій, занял третє місце.

Уж сама номінація была высокым виріжніньом не лем для Ведучого Кружка Стіваришыня Лемків, але для цілої лемківской соспільности, понеже номінація означат, же труд, який был вложений через Стіваришыня Лемків в розвитку лемківской культуры приносить днес пошану, а сполсіб плеканя традиций Лемків є позитивні постеріганий не лем через нашу невелику соспільність в Пшемкові, але достережено го на крайовым щаблі.

⇨ Лавреати плебісциту Личніст Рока Польщі 2019 і 2020. Євген Габура шестый од лівой страны.

Торжественна галя вручн्या нагорід в загальнопольськым плебісциті, котрой організатором был Polska Press Grupa, одбыла ся на Королівськым Замку в Варшаві. В тым достойным місци явили ся витязі зо своїх воєвідств - выдатны личности, котры напротив штоденных трудности, ангажували ся в жытя свого середовиска, виріжняючи ся доконаннями в ріжних царинах ріжнородной діяльности. Нагороди признано в категориях: культура, наука, соспільна і харитативна діяльність, політика, самоурядуваня і льокальна соспільність та бизнес. Титулы признано в каждом з воєвідств.

Дальша галя на рівни загальновоєвідского плебісциту одбыла ся на пленеровій сцені вроцлавского IMPARTU.

„Пшемків то специфічне містечко, котре на Нижнім Шлеску постерігане є як неформальна столиця Лемків. Я одтале представителем, тота нагорода є для мене заправды велькым виріжніньом, але не было бы ей без люди, котры

зо мною спілпрацуют. А повім, же організуеме дуже, і то барз дуже, хоц лемківска соспільніст, взагалі в Польцы, є нечисленна; по остатнім списі є нас 10 тысячі, та організуеме вельо ріжных імпрез, не лем на гмінным щаблі, польковолицкого повіту, воевідского, але тіж загальнокрайового. Дякую за довіря вшыткым тым, котры причынили ся до того, же акурат стою в тым місци. Бо то є вельке выріжніня і є то мобілізація до дальшого діяня" - повіл Євген Габура одбераючы статуетку.

Євген Габура підкрислят, же не є то пошана лем для него, але то успіх вельох осіб, понеже дорогом в збережыню лемківской культуры не ішо сам.

"Хоц соспільна діяльніст вымагат величезной працы і нераз стрічат пред собом вельо трудности, то перше місце в воевідстві і третє в краю дає нам силу, котрой так потрібуеме до заангажуваня в утриманю памяти нашых предків" - гварит. - "Тота выграна отверат нам двери до реалізації барз амбітных плянів, хоц з причыны пандеміі будеме ачий мусіти іх одложыти, што не змінят факту, же до тых плянів вернеме".

Євген Габура повідат, же ма пред собом ішчы вельо до зробліня. Труд вложений в діяльніст Кружка Товаришыня Лемків через організацію імпрез, стріч пошырюючых знаня з історіі, культуры, лемківских традицій стал ся важном ілюстраціом ріжнородности і богатства нашого регіону і завдякы такому заангажуваню Пшемків стал ся важным і доцінюваным пунктом на мапі куьтуры Нижнього Шлеска, в даякій тіж мірі і цілого краю. Але лемківска культура вымагат особливого пеленчыня, жебы заховати межепоколіньову трансмісію традиції. Зато нагорід не трактує як звінчаня сукцесу соспільной діяльності, але як мотивацію до завершыня незреалізуваных ішчы плянів. ●

„Ластівочка” дале нагороджувана

28 серпня 2021 рока Лемківській Ансамбль Пісні і Танця „Ластівочка” з Пшемкова выступил на 55 Фесіивали Капель і Народных Співаків в Казімежу над Віслом. То циклічна імпреза, котрой заадам є промуваня народной культуры і фольклору. Фестиваль започаткуваный в 1966 році то рід конкурсу, в котрым ривалізуют зо собом капелі і народны співакы з цілой Польцы.

Фесіиваль Капель і Народных Співаків в Казімежу над Віслом постеріганий є як найважнійша, престижова стріча співаків і народных капель в Польцы. На тот короткій час рынок і прилегли до него уличкы того малого, мальовничого містечка заплняють ся численными народными артистами, а окрем выступів на сцені імпрезі товариштыт ярмак.

В конкурсі берут участ народны капелі, котрых склад і репертуар згідный є з традиціями даного регіону, інструменталісты солісты граючы на традиційных інструментах, співакы - солісты та співачы ансамблі.

Цілю фестивалю є перегляд, популяризація, охорона та документация традицій автентичного гудачыня і народного співу.

Імпреза має характер конкурсу. Підчас того конкурсу выбераны сут і нагороджуваны найліпшы артисты, котры выконуют традиційный фольклор, презентуваный зо захованьом репертуару і прикмет даного, регіонального стилю.

Фестивальови, на котрым каждого рока стрічат ся такой 700 артистів, товаришат Торгы Народной Штукы організуваны

через Товаришыня Народных Творців. Того рока в конкурсі взяло участ 26 капель, 27 співачых ансамблів, 13 інструменталістів, 25 солістів співаків та 24 группы в конкурсі „Майстер і Ученик”.

До кругу тогорічных участників фестивалю запрошено наш Ансамбль Пісні і Танця „Ластівочка”, котрый через антропологів культуры виджений є як автентичный ансамбль, презентуючий культуровы надбання предків в незмінній формі.

На тогорічным, 55. Фестивали Капель і Народных Співаків в Казімежу над Віслом выступил мужескій склад ансамблю: Андрий Перегрим, Данько Горошак, Євген Клинкевич, Андрий Новак, Адам Поляновскій, Андрий Хомяк і Роман Захарчышын. Опікуном ансамблю є Євген Габура.

Ансамбль заспівал акапелла, то є без інструментів три творы зо свого репертуару: „Пониже муравы”, „Там на горі ліщына”, „А в містечку Берестечку”, за што здобыл выріжніня. Творы заспіваны в час выступу, з єдном ішчы пісьном „Кошуленька” были награны раз ішчы в студию награнь II Програму Польского Радия.

За сукцес треба мати уж саме запрошыня „Ластівочки” до участы в так важній події. Тымбарже гратулюеме ансамбльови выріжніня серед так численной группы участників.

5. вересня 2021 рока Ансамбль „Ластівочка”, на тот раз в мішаным складі, выступил в другій едиції Нижньошлеской Стрічы Традицій в Новогродзьци, здобывючы першу нагороду, а соліста ансамблю Андрий Перегрим - другу.

Остає нам лем желати ансамбльови і його керівництву дальших сукцесів!!!

Андрий Ковальскій

В Креници одбыл ся XVI Світовий Конгрес Русинів

10-го і 11-го вересня 2021 рока проходил в польскым купельным місті Крениця XVI Світовий Конгрес Русинів, котрого організатором была членска організація за Польщу Стоваришыня Лемків.

ПЕТРО МЕДВІДЬ - текст
ПЕТРО БАСАЛЫГА - знімкы

Делегаты зачали сходити ся уж в четвер, 9. вересня, і делегації, хоц не вшыткы, брали в тот ден участ на гаяпрограмі, котрый одбыл ся в Горлицях з нагоды 30-ой річниці реактивації Стоваришыня Руска Бурса і 10-ой річниці радия лем.фм, котре діє під том організаційом.

В гаяпрограмі, котрый проходил на горлицкым рынку, выступил ансамбль Терочка, якій так само діє під святкуючом організаційом, і ПУЛЬС з Пряшова, котрый є єдиным професійональным русиньскым тілесом в тій области культуры.

Так само ся в тот ден одкрыто за участи Русинів з цілого світа на будові Стоваришыня Руска Бурса таблицю, котра означат

історичный момент, бо горлицка будова бурсы одтепер має нову назву *Руска Бурса імени Богдана Гамбала*. Якраз він стоял при реактивації того общества, при основаню радия, і долги роки борол ся за того, жебы будова бурсы была вернена Русинам.

Святочне одкрытя

Делегатів конгресу того рока привитала красна історична будова в центрі Крениці, Старый Купельный Дім (Stary Dom Zdrojowy), в котрым проходили пленарны засіданя, і в котрым была векшына делегатів і уквартелювана.

Перше пленарне засіданя проходило в пятницю. Одкрыл го Андрий Копча, ведучый Стоваришыня Лемків і член Світової рады Русинів.

В першій, святочній части засіданя СРР передала оцініня

лауреатам Нагороды Василя Турока-Гетеша, і Івана Манайла Pro Arte Ruthenorum. Нагороду Василя Турока-Гетеша здобыл того рока визначный лемківскій діятель, основатель ансамблю Лемковина і композитор Ярослав Трохановскій, як і Юрий Фірчак, член СРР, доктор історично-культурных наук з Румунії.

Лавреатом Наційональной Премії за Русиньску Штуку імени Івана Манайла Pro Arte Ruthenorum остал Володимір Микита, русиньскій маляр з Підкарпатя, котрому про пандемію была премія передана скорше (творчіст Володимира Микиты представляме на окремым місци (Ред. Бесіда), і Владо Няради зо Сербії, за котрого перевзял оцініня член СРР за Сербію Дюра Папуга.

Пак слідували выступліня чесных гости XVI Світового Кон-

гресу Русинів, в тым бургомайстра Крениці Пьотра Рыбы. Конгрес поздоровила і Марія Губала, старостка горлицька.

Пандемія позначыла і нашу діяльність

Є звыком, же по святочній часті перше пленарне засідання переходит до часті, коли окремы членскы організації через своїх членів в СРР інформуют о діяльності за остатні два рокры, значыт - за межеконгресовый період.

Того рока можеме конштатувати, же і на конгресі повтаряло ся вельо раз едно слово – пандемія. Може і того было причыном, же з 90 делегатів, котры могли брати участ на конгресі, было участных лем 77, і каждый край взяв дуже меньше гости, як то звыкло быти.

Та ясно ся того проявило на діяльності. Такой каждая членска організація повтаряла, же многы події не мож было зоргані-

зувати, бо ситуація од марця 2020 рока ся наглі змінила і не все были такы обставины, жебы мож было зреалізувати цілі, головно што до культурных подій.

На другым боці были вказаны і проєкты, котры не были залежны од пандемічной ситуації, і так ся зреалізувати могли. Спомяньме наприклад проєкт Русинів з Хорвації, котры приготували аплікацію до телефонів – русиньскій словник. Або акцію Русинів Словації, котры приготували велику кампанію ку списуваню жытелів і зробили з того меженародну русиньску акцію, кед про еднаку кампанію, з еднакым візуалом zdobyли і дальшы русиньскы організації в інчых державах, жебы вказати єдніст нашого народа.

Молодіжний форум выбрал нову председательку

Пополудни засідали окремы комісії СКР, котры мали оцінити

роботу за межеконгресовый період і становити собі цілі на дальшы два рокры.

В тым самым часі проходил Х Світовий Форум Русиньской Молодежы, на котрым так само было видіти слабшу участ як тому было попередні рокры, што можеме приписати і пандемії. І молодіж продискутувала свої активности за остатні два рокры, і як є традиційом, выбирала нового ведучого.

Попереднім шефом форуму был Петро Ярінчык зо Словації, котрый уж не кандидувал. Молоды собі выбрали Олену Стефановску з Польщы, яка є і редакторком Радия ЛЕМ.фм і єй голос можут люде знати з штоденных новин, якы в радио ходят. Ведучый форуму автоматично входит як член до СРР.

Першы ден закінчыл ся культурным програмом, в котрым выступила діточа група ансамблю Терочка, Олена Стефановска і Петро Трохановскій та Даміан ⇒

*** ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ *** ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ ***

Трохановській (акомпаніамент), Мартін Караш, Маріанна Железна, Стефанія Ковачова, дует Кычеры з Якубян, Василь Челяк з Підкарпатя, а програм завершыл концертом на гушлях Мариюш Мончак, котрому товаришыл на фортепіано Віктор Шымайда. Посеред світової класики (Б. Барток) прозвучали і лемківскы шедевры.

Другій ден принюс і зміны

Конгрес в суботу продолжал ся своїм другим пленарным засіданьом, котре вела Олена Дуць-Файфер з Польщы.

Окрем подання інформацій зо засідань окремых комісій, одзвучали в слідуючій дискусії і многы выступліня, в котрых было чути кликаня по змінах. І то так в роботі конгресу, як і в складі Світової Рады Русинів. Кликало ся і по одкрытію конгресу про інчы організації і інституції.

Омовила ся і проблема делегации за Україну, кедже перед початком СКР Євген Жупан, голова Народной Рады Русинів Закарпатя, загнав писмо СРР, в котрым організації, які належат до Народной Рады, звертали увагу на того, же перед 4-ма роками подали жаданя, же хотят мати делегатів на конгресах, та їх жаданя не было дотепер акцептувана.

На днес є членом СКР лем Крайове Общество Підкарпатских Русинів з ведучым Миколом Бобинцьом. Організації з Народной Рады скаржыли ся, же выбір делегатів стал ся лем приватном справом Бобинця і його общества, а они, котры діют на Підкарпатю в русиньскім русі, не мають представителів в конгресі.

По дискусії пришло представліня кандидатів на членів СРР за окремы державы, котрых представляли выбраны делегаты. Несподіваньом якбач найвек-

шым было, же Андрий Копча, котрый был членом Світової Рады Русинів за Польщу 30 років, а конгрес виол і як ведучый рады, оголосил, же не буде веце кандидувал і Польща представила як нового кандідата молодого русиньского активісту Андрия Трохановского.

Копча так само повіл, же є час дати функції до рук молодшым. Та не виштыкы делегации тоты слова прияли. Зміну в складі світової рады іщы зробила Ческа Республіка, кед на місце Яна Чопіка кандидувал Владислав Гаффнер.

Новый склад Світової Рады Русинів є слідующий: Штефан Лявинец за Угры, Джім Кепчар-Камінський за Пілнічну Америку, Микола Бобинец за Україну, Мартін Караш за Словацію (выбраный і за заступцю ведучого), Юрий Фірчак за Румунію, Дюра Папуга за Сербію (выбраный і за заступцю ведучого з причыны організації дальшого конгресу), Мійо Шайтош за Хорвацію, Андрий Трохановскій за Польщу і Владислав Гаффнер за Ческу Республіку. За Світовый Форум Русиньской Молодежы є членом СРР Олена Стефановска.

Рада одтепер буде мала, окрем чесного ведучого – Павла Роберта Магочія, і єдного чесного члена. Тым остал по голосуваню делегатів Андрий Копча, котрый передал свою функцію молодому човекови. Чесный член є так само новота і было підкрислене, же то не буде функція для каждого, хто одыйде зо СРР, але в ситуациі Андрия Копчы то было заслужене.

Кандидат на ведучого лем єден

По одголосуваню нового складу СРР делегатами конгресу слідувало выбераня нового ведучого Світового Конгресу Русинів. Того рока была зголошена лем єдна

↑ Актуальный склад Світової Рады Русинів, од ліва: П.Р. Магочій - гоноровый ведучый, Ш. Лявинец - ведучый, Дж. Капчар-Камінський, М. Бобинец, М. Караш - заст. ведучого, Ю. Фірчак, Д. Папуга - заст. ведучого, М. Шайтош, А. Трохановскій і В. Гаффнер - члены Рады.

кандидатура, котру подал до теперішній ведучый Штефан Лявинец.

Тайне голосуваня, як уж ся то зачало хоснувати штири рокы тому, виол чесный ведучый Павел Роберт Магочій.

На голосуваню брало участ 72 делегатів. Голосувало 71, з котрых 63 было за выбраньом Штефана Лявинця, 8 было против і єден делегат ся стримал. Штефан Лявинец так потвердил свій четвертый дворічний мандат.

Вытворили ся новы функції

Лявинец по своїм новым выбраню в завершальній части конгресу запропонував дальшы дві зміны, котры дотуляють ся новых функцій в СКР.

Делегаты схвалили функцію пресового секретаря – речника, котрым остал Петро Медвідь. Речник буде мал право реагувати в пресовых агентствах на ситуациі в світі, котры ся, ⇨⇨⇨

векшыном негативні, дотуляють Русинів. Резолюції, жаданя, зверніня до державных органів дале робит лем СКР або СРР як виконуючий орган медже конгресами.

Делегаты на пропозицию Лявинця схвалили і функцию адміністратора сайту СКР, котрым остал Петро Штефаняк. Тот має заданя выбудувати професійональний вебсайт, котрый буде мал і англицку версию, де маюť быти до диспозиції вшыткы резолюції, жаданя, зверніня СКР, котры ся од СРР посылають, але і реакції речника.

Микола Бобинец дістал од делегатів функцию координатора зо заданьом, же має ослвити русиньскы організації на Підкарпатю, котры не маюť представителів в СКР і зачати співпрацу, найти дорогу, яком бы ся тоты общества дістали до конгресу зо своїма делегатами.

Во функції секретаря СКР остал на пропозицию Штефана Лявинця зас выбранный Володимір Противняк.

СКР ослвит Кыйв, Братиславу і Прагу

Делегаты конгресу прияли на кінци свого другого пленарного засіданя резолюцию. В ній зас СКР вказує на проблемы Русинів на Україні, але высловлює і глибоке знепокоіня з причыны

приятого языкового закона на Україні, котрый „понижат права народных меншын“ і шкодит праву на слобідне хоснуваня русиньского языка.

Делегаты в резолюції звертають ся до українських власти, жебы была одкрыта катедра русиністики на університеті в Ужгороді, жебы Україна дотримувала *Рамковий договір о охороні народных меншын*, і жебы Русинів признали за корінный нарід України з тым, же будут мати можніст в дальшым переписі на Україні записати собі русиньску народніст і тота має быти рахувана окремо.

Зас делегаты жадають од окремых Церкви, жебы хоснувал ся при богослужынях русиньскій материньскій язык в парохіях, де сут Русины, і жебы ся затримал процес денационалізації Русинів через Церков.

Дальшый пункт резолюції звертат ся до Братиславы і Прагы. „Світовый Конгрес Русинів высловлює почливіст Ческій Республіці і Словацкій Республіці і звертат ся до них як до держав наслідників Чехословації, в котрой складі были і Русины як державотворный нарід, на основі великого і малого мірного договору Сен-Жермен, з 10. вересня 1919 рока, коли частю Чехословацкой Республіки остали території Русинів на полудне од Карпат, жебы в імени

Русинів звернули ся до України зо жаданьом признати меншыновы права русиньской народной меншыны жыючой на Україні в дусі европских стандардів, котры до днес Україна не дотримує“, пише ся в резолюції.

Дальшый конгрес в Новым Саді

Хоц на функцию ведучого был лем еден кандидат, на місце дальшого одбываня конгресу были аж дві кандидатуры – з боку делегации з Румунії, і з боку делегации зо Сербії.

СРР рекомендувала одголовувати кандидатуру Румунії, та проти того поставила ся делегация з Сербії, і так проходило дальше окреме голосуваня, в котрым мали делегаты за демократичныма принципами сами вирішыти, де хотят дальшый конгрес.

І кед делегация з Румунії інформувала, же она уж має забезпечены фінансовы средства і має важный інтерес о організуваня конгресу, делегатів якбач веце пересвідчыли аргументы делегации зо Сербії, кед на конец была одголосуваня якраз тота пропозиция, наперек рішанню СРР.

Значыт, XVII Світовый Конгрес Русинів одбуде ся в Новым Саді в році 2023, в часі, коли буде Новый Сад Европским Містом Культуры. ●

Зышло лем пару тыжни од Світового Конгресу Русинів і Світового Форуму Русиньской Молодежы і Крениця зас гостила, і то в самым центрі, в Музею Никыфора, личности не лем нашого домашнього, лемківскаго кругу. Нагодом была XXIX Лемківска Творча Осін. І о кілко Світовы конгресы Русинів, організуваны Стоваришыньом Лемків, все проходили в Креници, вандруючы першы ден Осени завитал до Крениці з нагоды особливої. Ту бо пред 200-ма роками - 8 листопада 1821 рока - вродил ся выдатный сын нашого народа - Йосиф Сембратович, Митрополита Галицкій. Його тіж обрано на покровителя XXIX Лемківской Творчой Осени.

Прекрасного дня прекрасной тогорічної осени, 16. жолтня, зышли ся до Крениці творці слова дост богато, беручы до увагы неприяжны остатні пандемічны рокы. Правда, і так не явили ся вшыткы запрошены, але тоту прогалину красні выполнили несподіваны гості.

XXIX Лемківску Творчу Осін отворили ведучый Стоваришы-

ня Лемків Андрий Копча і газда Музею Никыфора Збігнев Волянін, котрый звернул увагу на плідну спілпрацу Окружного Музею в Новым Санчы, яког філіюм є Музей Никыфора в Креници, з лемківскым креницкым середовиском, а і - в цілым - зо Стоваришыньом Лемків. Од вельох бо років проходят спомаганы нами реалізації, не лем локальны, але і о медженародным выміри (Кыїв, Будапешт).

Традицийом уж є, же головный зміст Осени зачынат ся словом о ей покровителю. І традицийом ся стало, же чынят тот „одвічны“ газдове осіннього стола - професор Олена Дуць-Файфер і - часом - Петро Муриянка. Не інакше было і тепер. Часом тіж медже нима заіскрит, а тогорічний покровитель „надавал“ ся до того як мало хто, понеже професорскій взгляд на жытя і діла кир Йосифа Сембратовича видимо далекий од обычного чловечого, выкладаного поконом поколінь. Ту оне - зо взгляду на мир барз зріжницюваной під ріжным взглядом аудиторіи - не было выразні выартікулувань, а лишене на... заранишній ден.

Сама презентация творчости зачала ся нештоосінні, бо од прикликания зобраным вірной приятелькы Осени, чудовой поетесы Ванды Ломніцкой-Дуляк, днес неприявной зо взгляду на родинну трагедию. Та Єй верш - велькій верш *Талергоф* прозвучал ту.

Нештоосінні радісні привитана остала при творчым столі, являюча ся на Лемківській Творчій Осени першыраз молодіцька ⇒⇒

сімнадцатрічна Ема Фроліхова з Камюнкы на Спишы. Прочытала пару своїх верши. По русиньскы, хоц... первісні написала їх по словацкы. Ци лем зато, же належыт до *L'ubovnianskeho literárneho klubu*?

О тых справах розповідала др Ева Колярова, ведуча Любовнянського Літературного Клубу. Гварила, же нагварят молодых творців пестронародового Спиша, жебы писали в рідных языках. Дарувала нам збірник поезії *Prezliekanie sa do nového svet(r)a*, вміщаючого вершы... пядесятерых молодых творців. Облікала нас в надію, же наступный збірник явит ся вельомовный. Я прижмурю на того око, але... най лем ся так стане, най в новом світі одіють ся до теплых рідністю сведрів.

Мартін Караш - ведучый Русиньської Оброды і член Світової Рады Русинів приїхал тіж з Спиша, з Камюнкы. По правді привіоз попередніх, та не лем. Прочыгаль два свої вершы, чого сме ся не сподівали.

За принятым сценарийом попросили мы до стола наступного вірного приятеля Осени знад Попраду - Вітольда Каліньского. Запрезентувал нам, прочыгаль маленькы выїмки зо своей новой книжкы *Opowieść o ludziach w dolinie Popradu*. Дарувал мі ю з дедикациейом: *Dla kochanego Petra - z nadzieją, że mi błędy wybaczy (lecz ich nie przemilczy)* - *Witek*. Встигнул ем прочытати кавалец, зайти поза улюблене мною Середньовіча. Наразі неє што (вельо) выбачати. Лем чытати дале.

На Тогорічній Осени, окрема 200-ой річниці народжыня кира Йосифа Сембратовича, навязано тіж до 30-ой річниці смерти Івана Горощака, автора величезной епопеї *Процай моя Лемковино*. Вказаюно ей 3-томове видання, котре - як повіджено - повинно бы при професийным виданю, так як звыкло ся выдавати поезию, быти бодай 6-томовым. Петро Мурянка, едносельчан по роді Івана Горощака, прочыгаль обшырны выїмки з книжкы *A Wisła dalej płynie*, з розділу *Perpetuum mobile*, посвяченого акуратні Іванови Горощакови.

Смачком Осени было ачий выступліня Варфоломія Ванота, Шлезака. Пришол він на Осін другіраз, але на тот раз - уж мало не дочыста... лемківскій.

ВАРФОЛОМІЙ ВАНОТ

СЛОВНИК

Чул ем же в языку інуїтів
сут соткы ріжних слів
якы описують сніг

Кашубы зас маюць
десять окрислінь
на морску фалю

В Шлезаків угель
кед добрі порахувати
має пятьдесят назв
або і веце

А то вшытко дрібниці
кед порівнати з тым
як Лемкы называюць
біль

Не до віры - як тот чловец опанувал лемківску бесіду, не маючы наштоден стычности з Лемками. Ба - язык, бо і в писмі. Кед прислал мі, іщы пред Осіню вышній верш, з попереджуючым го короткым листом, очевидні тіж по лемківскы, был ем заправды зачудуваный. Рыхтує він для нас шувну несподіванку (для узкого кругу неє уж она несподіванком), котра обявит ся шырше уж внет.

Остали нам до представліня домашні, котры або од самого початку, або од шувных уж років приходять на Осін. Зато найвыбачат (декотры сами собі), же не будеме ся о них шырше розписувати. То одвічны, як речено, газдове стола, а з нима - Павел Коробчак (хоц мешкат во Вроцлаві, докладні професорує на Вроцлавскым Університеті, але на Лемковину вергат так часто, як лем то ся даст). То Петро Медвідь, котрого - хоц жые і творит, міцно творит, наштоден по полудньовій страні Бескіда - треба рахувати за домашнього. Зрештом, він сам ся за такого має, за што сме му незмірні, напrawdę щыро вдячны.

Співочо-музичну част Осени дополнила нам славна уж Сусана зо своїма новыма приятелями - Гертрудом Шиманьском (перкусия) і Михалом Брацаком (басы). Сама была тіж по шувній части „нова“, а бодай барже іщы новаторска яку мы знали перше. Та ей, высокых летів артистичный кумшт оправдує ся в каждых обставинах і пред каждом публіком. Я лично барже рад давну лірику, особливі в моїх піснях (выконує їх дале - подібно не лем на наших підприємтях - за што дякую), але суб'єктивны одчутя заінтересуваного на мусят быти пресуджаючы.

Першы ден Осени завершыл ся свобідном стрічом самых творців в заприязненым од далеких років пенсіоні „Мева“.

Другій ден Осени традиційні проходить в горлицкій Рускій Бурсі. І - традиційні - з подібным змістом. Змінюють ся часом дакус творці. Так было і на тот раз. Не пришли уж до Горлиц гості зо Спиша, не было тіж Вітольда Каліньского. Прибыла зато гу творчому столу, другіраз під ряд, Настка - Моніка Тылявска. Минулого рока чытала нам прозу, тепер же потішыла нас вершами. Вчерашні выступуючы бесідували гейбы о тым самым, але інакше, шувні інакше. Легко змінина програм Сусана, але прозвучала не менче красні.

О рік ювілейна - XXX Лемківска Творча Осін. Рысує ся - не лем про ювілей - барз інтєресуючо. Має надію, же на тот раз то не лем надія. ●

Першым лавреатом преміі Pro Arte Ruthenorum остал Володимір Микита

Володимір Микита был од початку 1990-ых років активным і в русиньскым русі на Підкарпатю.

ПЕТРО МЕДВІДЬ

Як інформувал нашу редакцію (ЛЕМ.фм - Ред. Бесіда) Андрій Манайло, першым лавреатом Національної преміі за русиньску штуку імени Івана Манайла Pro Arte Ruthenorum остал Володимір Микита.

На лавреата Микиту пропонував Фонд Підпори Гуманітарного Розвою імени Федора Манайла. Володимір Микита є членом Союзу Малярів України, Народным Художником України, академіком Академії Мистецтв України і єдним з представителів підкарпатской малярской школы. Того рока святкувал 90 років.

Премію Pro Arte Ruthenorum уж передали

Світовий конгрес Русинів ведно з Русиньскым Національным Самосправуваньом Міста Вац на Уграх на засіданю XV. Світового Конгресу Русинів, котрый проходил в липци 2019. рока в Любовнянських Купелях, засновали Національну Премію за Русиньску Штуку імени Івана Манайла Pro Arte Ruthenorum.

„Кандидатура Володимира Микиты є єднозначном. Личніст, жытьове і творче кредо в полній мірі одповідают критериям лавреата,“ пишут основателі преміі.

Премію лавреатови передали в Ужгороді 27. серпня 2021 рока. За Світовий Конгрес Русинів і Русиньске Національне Самосправуваня Міста Вац премію передала голова Фонду Підпори Гуманітарного Розвою

імени Федора Манайла Вікторія Манайло-Приходько.

Премія Pro Arte Ruthenorum складат ся з гравіруваного криштального погара з портретом Івана Манайла, грамоты і фінансової підпори творчого діяльства на суму 200 000 форінтів в формі сертифікату на купуваня художных матеріалів.

„Дуже мі мило за таку высокую оцінку. Я все ся змагал в своїх творах вказати правдиве жытя Русинів, їх світлу душу, психо-

логію, скромніст, міролюбство, богатство їх матеріального і духовного світа. В тым я продолжал традиції Федора Манайла, котрый свого часу был моім наставником, учителем, вказал мі, як в творчости треба служыти своїм землям, своїм країнам, видіти велике в малым, одтваряти сутніст предметів, быти правдивым,“ - повіл Микита при превзятю преміі.

Володимір Микита

Володимір Микита (р. 1931) вчыл ся свого кумшту під ведіньом Йосифа Бокшая, Адальберта Ерделія ци Федора Манайла і є досправдовым наслідником традиций меджевоенной підкарпатской малярской школы.

Має успіх як портретиста, автор жанровых сценерій, пейзажів і закутин. Творчу зріліст досягнул у 1960-ых роках, коли в його творчости появили ся го-

ловны штыри теми: психологічний портрет, благородна сільська робота, філософічний пейзаж і екологічний протест.

Етаповим стал ся в творчості Микити образ *Ягнятко* з 1969-го рока. Од того часу на полотнах Микити появлюют ся міцны селяньскы поставы, котры він наповнює внутрішнім динамізмом творіня. Тьма образами Микита представил творчым кругам совітской України новий приступ до трактуваня тем традиційно-го сільского жытя.

Галерию портретів Володимира Микити одкрыват ліричне полотно *Моя мамка* з 1967-го рока, по котрым зробил дакілько портретів сучасників як *Художник Манайло*, *Художник Контратович* ци *Хірург Фединец*. Портрет Манайла поставил Микиту на передне місце серед выдатных майстрів сучасного філософічного портрету.

Пейзажи Микити сут так само незвычайныма. Найдеме в них динамічне зображыня карпатских гір, протест проти насильства чловека однісні землі,

а так само протест проти бездуховности сучасной соспільства.

Володимір Микита мал і вызначну ролю в культурным жыттю Підкарпатя ostatnich років совітского режіму і періоду незалежной України.

За свої артистичны досягніня был удостоєный названями Народного Художника України, члена кореспондента і академіка Академії Знань України а так само остал в 2001. році лавреатом

† Володимір Микита, *Ягнятко*, 1969

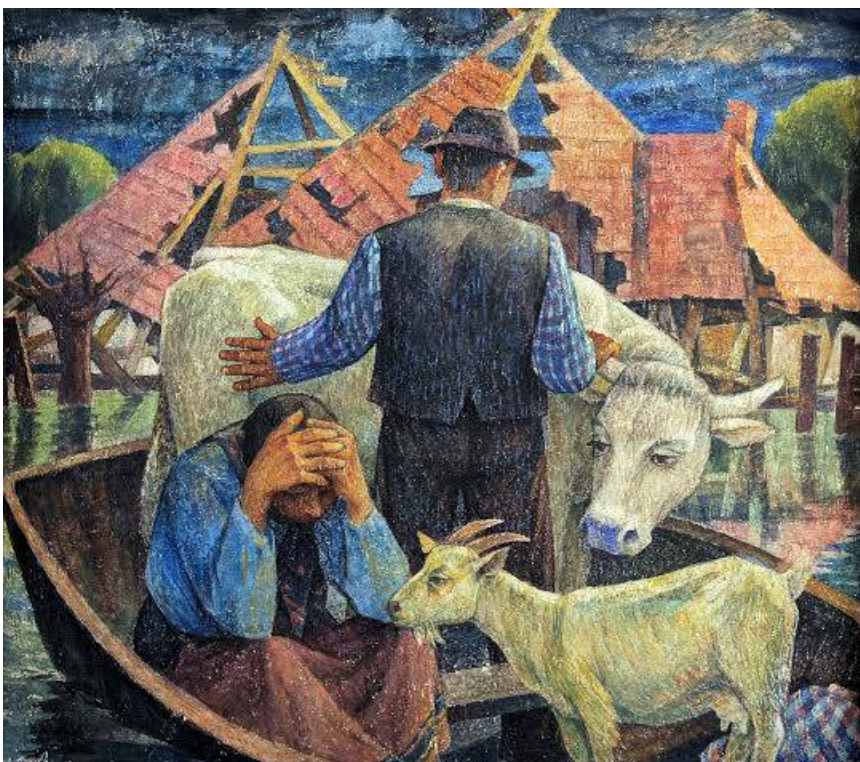
том Премії Штефана Чепы за вызначный вклад до русиньской культуры. І то зато, бо він так само мал вызначну ролю в русиньским народным возроджыню на Підкарпатю.

За ініціативой Володимира Микити в роках 1989–1990 в - Ужгороді было засноване Общество Русинів. Окрем того был участником дакількох Світових Конгресів Русинів, котры проходили в бывшій Югославії, Пряшіві, в Празі. Підчас V Світового Конгресу Русинів, котрый проходил в 1999 році, організував Володимір Микита ретроспективну выставку русиньской штуку.

„Гордый ем, же-м Русин, і страшно люблю свій народ. Желам премії імені Івана Манайла одкрывати новы мена достойных сынів русиньского народа. Най тотя премія буде на хосен зміцніня і розвою русиньской культуры навсе,” гварит лавреат.

За ЛЕМ.ф.м., *Культура*, 8.09.2021

Підлемківцьыл Мурянка

⇨ Володимір Микита, *Повінь*, 2001

ПЕТРО ТРОХАНОВСЬКИЙ

Великій забутий

Біжучий рік значыт 200. річницю¹ народин выдатного креничана, великого сына Лемковины - Архієпископа Йосифа Сембратовича, Митрополиты Галицкогo.

В метрикальній книзі грекокатолицької парохії в Креници, веденій руком о. Тевдосія Сембратовича выкаліграфувано ден, місяц і рік народин малого Осифка. Ігомосьт Тевдосий, в гордості своїй вітцівській не передвиділ будучой велькости сына, бо ачий был бы дописал при тій даті што был то ден прекрасной, сонечной, ясний, А може такій не был? Може лем рано стало погідне а пізнійше, під полудне пришла злива, а гу вечеру і слота - хоц вікна дерками позавішай, жебы не видіти як маленькы шыбкы осіню плачут? Може было акуратні так, як в самым пізнійшым жыттю великого Лемка, в молодости дуже сонця, в квіті віку дуже славы, в осени жытя. Тфи! Шкода слів глядати. Хыбаль бы іх в Турґенева пожычыти, повісти о тій осени жытя - "живые мощи" - ходяча смерт.

Але зачнійме од початку, як повідают Лемкы - зайдме од переду.

Вродил ся Йосиф Сембратович на фарі спомненого О. Тевдосія Сембратовича дня 8. листопада 1821 рока. Гімназияльны науки вывчувати зачал в Санчы, кінчыл зас в Перемышли, де талант його достерюг єпископ Йоан Снігурській і післал го до Відня студировати богословія. На велию своїх 24 уродин, 7 листопада 1845 рока приял священничый сан заховуючы целибат. Так поступувано приготовляючы кандидатів на князів Церкви, бо як знаме - так, як православне, тогочасне грекокатолицьке духовенство перед прынятьом священства вступлювало в брачны звязкы. Выбір кандидата до великих защытів вказував ся трафным. О рік Йосиф Сембратович докторизував ся в Римі і обнял становиско префекта Духовной Семінарії во Львові. В році 1853 авансувал на віцеректора Руской Духовной Семінарії во Відни, штобы по пятьох роках вернути до Львова, але уж не на "старє смітя", а як доцент, пак професор Львівского Університету. Не загріл ту долго місця. Іщы того самого, 1858 рока покликано го до працы в *Congregatio de propaganda fide* (Конгреґация пошырюваня віры).

Маючы дуже занять, не забывал о рідній Креници, та в 1865 році приїхал ту зо шырокого світа в особливій цілі. Уж як титулярный Назианзинській єпископ прибыл ту, жебы посвятити краєугольний камін під будову новой церкви. Великій будівничий міцно стоячой до днес святыні, о. Віктор Жегестовській мал подібно повісти товды: - Ту, Владыко, буде начальна кафедра Лемковины.

Традиция не переказала нам што одрюк товды Його Преосвященство Йосиф. Думам - промолчал тоту, милу його серцю дигрєсию, уодпорнючы потомків на смутну будучність. Його власный смуток не проявил ся іщы товды в реальным виді. Велика личність кликала го на высоты. Не треба было долго на ні дати. По кілках роках єпископских послуг, дня 18 мая 1870 рока, в цілым достоинстві засіл на стільци Галицкогo Митрополиты. В 49. весні жытя, по роках гейбы недалгих, але трудолюбивых, почув ся ту як на достаточнo певным ґрунті. Хоцбы лем прото, што гідніст, який ся удостоїл дежрано в часах спокою і згідні з традиційом досмертні. Почул ся на тілко певным, жебы по дорозі, котру перешол, жмудній, аж до покори консеквентній, вернути... під стріхы, до народу. Не з душою, бо тота николи народу, його найскритшых пе-

¹ Даний текст писаний был на 170. річницю і поміщений в *Бесіді* Нр 3-4/1991. Ту є пошырений выїмкама допису в *Лемківськым Річнику 2001*, писаного на 180. річницю.

реконань не лишыла. Вернул з конкретнымі діяннямі.

От, з маленького, затраченого медже горами селечка Камяна блиснул талантом в сандецькій гімназії Миколай Малиняк, але його отец тесля нич понад гімназію вытесати му не міг. Завдякы помочы митрополиты Малиняк в 23. році жытя (о рік скорє од меценаса) был уж доктором богословія і, на причынок, філософії. В трагедії, яку принесло му жытя, тіж - ци не перевершыл меценаса? Але не о ним маме днес бесідувати.

Вернімє до Кір Йосифа, Митрополиты, стрібуйме зазрити до його душы, той душы, частичкы народу. Або - ні, наразі - ні! Діж-дїме з тым. Аж мал він буде достаточнo дуже часу, жебы побесідувати з нами, пізрити на жытя з горы.

Выжше привюл єм латиньску назву інституції, в якій свого часу працювал владыка Йосиф. В оригіналі (Congregatio de propaganda fide) барже ся мі тота назва подабат, а бодай барже оддає ціль діяння того твору. І задумую ся над... куріозами того світа. На "ліпшого" дорадцю в Римі трафити не могли. Ажже тота "пропаганда", почынаючы од 40-ых років XIX столітя, за папы Пія IX од нова звернула ся на православный Схід. Не было то - як ся выявит - під душу владыкы Сембратовича. А выявит ся коли буде він уж на становиску митрополиты, выявит ся... **в молчаню, в німым призволю** (офіційні на тым становиску чынити того не міг) на діяльність окрісленой групы галицькых Русинів, тых котры міцно стояли за сохраніньом пра-дідівських традицій, переконань.

Ту мушу ся забезпечити. В офіційных выступліннях Владыкы, при так званых адресах" до Пія IX видіти можеме лем вірнопідданчїст. Та повіджме сой щыро ци будучы на таким становиску, і то в архікатоліцькій Австрії, міг поступувати інакше?

Др Олена Дуць-Файфер в своїй дисертації так схарактеризує особовіст Митрополиты Йосифа Сембратовича:

*Będąc człowiekiem nauki, postu i modlitwy" nie umiał Sembratowycz być dyplomata i pogodzić sprzecznych politycznych interesów różnych opcji narodowych, partii politycznych, kół rządowych, kościelnych i innych ugrupowań, wobec jakich został postawiony z racji swego wysokiego stanowiska kościelnego. Zapłatany w szereg intryg, oskarżony o popieranie rusofilstwa i schizmy, pod ciężarem wielu stawianych mu zarzutów, został zmuszony do zrzeczenia się swej godności metropolity lwowskiego i do opuszczenia Lwowa. (Helena Duć-Fajfer, *Życie literackie Lemków w drugiej połowie wieku XIX i na początku**

wieku XX, praca doktorska, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1996)

Ци тоты речены інтересы ріжных народо-вых опцій, партий etc. были до погоджыня - видимє до днес. Отже заходит звіданя - не знал, ци не хтіл? А кед уж не знал - то чом? Ци лем з огляду на приречений му характер човека науки, посту і молитвы? Ци домінантом не была ту часом тиха, гей, долгыма роками в конечности скривана молитвенна любов до чогоси"? Ажже кед бы причыны подій якы довели до того, до ЧОГО ДОВЕЛИ, зложыти лем на митрополічу індоленцію в адміністраційных справах - як вытлумачыти безграничну любов до Владыкы народа, бодай окрісленой його части, в тым Лемків? Чом вірны його чада трудили ся аж до Риму поклонити ся Його Русиньській Святости, а - з другой страны - Його наступцю, братанка, тыж з шануваного роду Сембратовичів, быстрого адміністратора - нашы студенты обшмарили во Відни, на колейовій стації (приїхал ту з візитом до цисаря) за-портками, смердячыма яйцями?!..

Та не представили мы бодай коротко подій, котры довели, як підкрислено, до чого довели.

Є рік 1882. В славным місті Лева уж сьмий тыжден тягне ся голосный "політичний" процес, знаний під гослом "Процес Ольгы Грабар і товаришів" (О. Грабар - дівка выдатного будителя Русинів Закарпатя А. Добрянського). Група священників, во главі з о. Йоаном Наумовичом, і світской інтелігенції попереюча, а бодай лем симпатизуюча дужыням селян з Гниличок к. Збаража, котры здецидували ся вернути до православія, остає посуджена о про-руську (-росийську) діяльність зду-жаючу до одорваня східной Галичыны од Австрії. Зашмариня то, очывидні, выдумане, бздурне. Розуміют тото присяжны, кед вырокы западают, повісти мож, символічны, в однесіню зас до декотрых аж і "уневинняючы". Та западат еден важкій вырок, уж не од судової страны. Його Высокопреосвященство Кір Йосиф отримує безальтернативну "пропозицію" зречыня ся митрополічного престола.

Котрый то уж раз стелит ся перед ним дорога до Риму? Тяжко зрахувати. Тото лем є знане, тото лем є певне, што то остатня його дорога до "Вічного Міста". І не стелит ся она - она стає ся дорогою выгнанця. Што за парадокс - быти зосланым до... Риму. Так, то найпевнійше місце для непокірного Русина. Ту має добру охорону, Може спокійні жыти... аж до самой смерти.

Не взрит уж більше його Высокопреосвященство улюбленой Галичыны, рідной Крениці. Ту буде тужыл великом, долголітньом ⇨

тугом. А там далеко, деси Карпатах тужити будут за ним. Бо часы прийдут паскудны, а на галицьким митрополіцьким престолі сідит буде ліпкій выслуговач. З глибоким зітхніньом будут споминати вірны Русины Кір Йосифа. А кед уж по Львівським Провінціо-нальним Соборі выдре ім латинщина такой вшыткы святости, прихають до Риму великом делегациейом, хоц лем поклонити ся Його Русиньскій Святости.

- Чом так з Вами зробили, Владыко - звідають (а з нима і я) - ци про тоты марны Гниличкы? Преці Вы ся в тото не ангажували?

- О, видите, діточкы - праві добрі думате - зато мя і выгнали, же ем ся не ангажував. Зрештом, то был лем претекст. Я бы не дал знести трираменны кресты.² Знесли мене.

Звивисто тече Тыбр помедже горбами Риму. А деси там, при Piazza Scropha 33 стоіт (ци стоіт?) дім, в котрым, на 79-ым році, 23. жолтня 1900 рока, закінчыл жытя Йосиф Сембратович.

Портрет: Wikipedia

Місце вічного спочинку Митрополиты Йосифа Сембратовича в підземлях грекокатоліцького Собору Св. Софії в Римі (моцты были ту перенесены в 1973 році з цмонтеря Кампо Верано). Знимка: Демко Трохановскій.

Не знам на якій основі гідніст Митрополити розшырено на **КИЇВСЬКО-ГАЛИЦЬКИЙ**. Вызерет то на абсурд, адже в австрійських реаліях, реаліях того часу не могло таке функціонувати. (пт)

² Свого часу (не мам під рукою документу, і не мам коли го глядати) Апостольска Столиця звернула ся до Митрополиты Йосифа Сембратовича, жебы при нагоді будовы новых церкви, або ремонтів старых веліл своему духовенству *по тихы*, без консультації з вірныма зносити трираменны кресты.

Чым трапила ся газета „Czas" в 1876 році

Kwestya ruska zawiera się cała w sprawie unii kościelnej. Powiedziano to już dawno, a słowa te coraz bardziej się stwierdzają, im więcej unia jest zagrożoną Wiadomości jakie otrzymujemy z wschodniej Galicyi, przedstawiają stan nader niepokojący. Wpływ encykliki Ojca Śgo do arcybiskupa Sembratowicza był tylko przemijającym, wstrząsnał on chwilowo nieposzkalowanej prawowierności Metropolite, ale nie zdołał natchnąć energią i stanowczością wobec ciągłej agitacji schizmatycznej, która umie na chwilę się przyczajać, aby później tem lepiej korzystać z uśpionej czujności. Czujność i troskliwość Stolicy Apostolskiej nie dała się zaspokoić kilkoma rozporządzeniami konsystorzów unickich pozornej tylko doniosłości, ani zadowolić zaręczeniami wierności. Lecz złe zakorzeniło się głęboko, i aby zatrzymać postęp gangreny odstępstwa, trzeba było środków doraźnych, stanowczych, trzeba było zwłaszcza porozumienia i współdziałania tych wszystkich czynników, które porównano są zagrożone dążnością jawnych popleczników schizmy.

Mamy ufność, że nasze słowa nie będą wzięte za przesadę, bo minął już czas, kiedy wszystko, co pochodziło ze źródeł polskich, uważano za wpływ uprzedzenia lub niechęci dla Rusi i unitów.

Za największe nieszczęście w pośród tych klęsk porozbiorowej naszej historii uważamy tę dążność, która od lat niespełna 30tu zaczęła kielkować, a dziś zdaje się dojrzewać: dążność Rusi galicyjskiej do zerwania węzłów historycznych z Polską, a religijnych z Rzymem. (...)

Widzowie tego straszego spisku, przez ościenne państwo kierowanego, nie mamy w rękach żadnych środków ratunku, ostrzeżenia, układów lub represyi. (...)

[N]a polu religijnem wiadomo, jakie stanowisko zajęli księża unicy w Radzie państwa, gdy chodziło o prawa kościoła. Nie w naszej przeto mocy, nie w mocy żywiołu polskiego wstrzymać tę frakcyę idącą na oslepek, i prowadzącą kler unicki przez manowce polityczne do przepaści schizmatycznej.

Kierunek ten potworny, jeśli jest niezabezpieczeniem dla jedności Kościoła, jest także groźbą dla integralności państwa. Jeśli z przeszłości Polski można zarzucić jakie winy lub błędy wobec Rusi, to z krótkich dziejów stoletniego panowania Austrii cięższa jeszcze spada odpowiedzialność na politykę rozdzielenia narodowego a religijnego indyferentyzmu, która dziś takie wydaje owoce. (...) ("Czas", Nr. 26, Kraków, 26 Stycznia 1876)

ЮРИЙ-КАЛЬМАН ЖАТКОВИЧ

Народный календар (5)

На Кузьмы і Дамяна - 1 падолиста - приповідка каже: Кидь Кузьма і Дамян, закує, Михайло розкує (лед).

На Михайла - 8 падолиста - також такий знаменитый день, як Митра або Юря. „Кидь на Михайла ясно, на другий рік много сіна буде“. „Кидь хмарно - літо студене і мокре. буде“. „Кидь Михась закує Микола розкує“.

На Онуфрия - 9 падолиста - стає зима на ноги.

„Кидь на Віктора - 11 падол. дощ паде, за два тыжні мягко буде“.

На Матія - 15 падол. - починає земля у дну (всередині) пріти.

Який день на Романа - 18 падол. - така буде ціла зима.

Як сперед 21 падолиста велика студінь бе, на Введене певно помякне.

На Якова мученика - 27 падол. - кажуть, що: „Кидь Яков закує, Микула розкує“.

Сперед 30 падолиста, Андрія - у вечері багато дівки ворожать, щобы дізнались, чи віддадуть ся у мясниці. Май (барз) часто так ворожать, що у вечері коноплі сіють по двору, і гатьми волочать, при чім приговорюють: „Андрію, Андрію, коноплі ти сію: Дай ми, Боже, знати, з ким їх буду брати“. Гаті (гачы) на ніч кладуть під голову і котрый приснить ся їм легінь, за того ся віддадуть.

На Варвары - 4 грудня - (так само на Савы, Амврозія і Зосима) хотай то не суть сьвята - не прядуть і не тчуть. „Варвара день урвала, ніч приточила“.

Коли до Миколы - 6 грудня - не упав сніг, то „Микола потрясе бородою“. Яка є година на Миколы, така буде і на Різдво.

На Ігната . 20 грудня - ріжуть свині, щобы черваки не вергли ся у солонину.

25 грудня - Різдво. До нього вже заздалегідь готовлять ся, особливо молодіж, що стараєсь як найбільше выучитись колядок. Сьвятый вечір за той час держать, коли ворожки мають найбільшу силу. На вечерю тогды має быти 7 або 9 потрав, як: пасуля, ленча (сочевиця), горох, печениці (сушенина), грибы, біб, крумплі і паленята (пероги) із олійом. На сьвятый вечір пекуть „керечун“, т.е. великий, житный або тенгеричный хліб, на котрого верх сиплять мало жита, вівса, тенгериці, пасулі і т.д. А се насіяня ізріжуть, сховають і часом худобі дають щобы тучна была і плодила ся. Керечун так ідять, щобы до нового року держав. Тістом зпід керечуна правлять хресты на

дверях стайні, щобы нечистый дух не годен шкодити худобі. Сперед вечери до Різдва нагодують худобу і дрібляу добре, бо вірують, що тяжкий гріх має той, кого худоба і дрібля на сьвятый вечір голодна. Также сперед вечера не лиш землю застелять у хижі сіном або соломомою, але і стіл, і лиш по сьому закрывють на вечерю. Сіно або солома зістає у хижі до нового року, почім розвішують їх по деревляу, щобы садовина добре ся родила. На многих містах (місцях) той обычай, що як выйдуть по півночи із церкви, ідять мало стравы і лиш так лягають спати. Колядники по вечері пічнуть ходити. За коляду дають переважно тенгеричані перепічки, запрошують до хижі і гостять мало. Колядники зо три дни ходять і велика ганьба є, коли яку хижу обійдуть. Із Бетлегемом (вертепом) лиш близ коло Товтів ходять, а на чистых руських містах лиш за саму чисту колядку дістають подарунки.

„Кидь на Різдво ясно, добрый рік буде“. „Кидь на Сьвятый вечір звідяно, буде ся худоба добро плодити і много буде гороху“. „Теплі сьвятка - молочні коровы; сьвітлі сьвятка - несучі куры“.

Ілюстрация з выдання:
Катерина Русин, *Обереги Бескидів*,
МПП „ТАЛЯ“, смт. Брошнів, 2000

РОМАН ВАРХОЛ

* * *

Поетів - море, то опишут
космічны вандры саламандры.
Пред собов мам
під гонтом хыжу,
коляндры
верховинської мантры.

Настоял славу нашу Бескід
на тестаментях віковичных.
Баладных чарів не розплескат
часоплын з чаш неканонічных.

Окупували автобаны
тымпаны, флейты, барабаны,
а гушлі жыют по старому,
і пана знають, і сірому.

* * *

*Діамант дорогой
на дорозі лежав...*

В. Самійленко

О Бескідах пісню співам,
о зеленых оповідам...
Славу діда і прадіда
в срібны звуки переливам.

Но а треба бы в золоты,
жебы чардаш танцювала
верховинська слава тота,
а неслава - міцно спала.

Буд же тверде мі як оріх,
слово мое, і шовкове
Буд як літо на Цергові -
предковичній нашій горі.

Она красным цвітом вкрыта.
Цвітом вкрыта, росов гмыта.
...Тота роса - мій атрамент.
Рідне слово - мій діамант.

* * *

Бесідуйме по свойому
з паном поля, з богом гаю,
бо чуждого кропля рому
набе скоро нам оскому,
не сотворит в грудях раю,
не замінит газду слуга,
дзяд не стане колесарьом,
...Бесідуйме по свойому
навет з царьом і цисарьом.

Зо збірки *Легенда ветхозавітна
од Бояна лемківського, Львів 2019*

Лемківскы фразеологізмы

Де дябол добраніч повіл (барз
далеко, на перифериях).

Когоси дябол принюс (о нежа-
даним гостю).

Як дябол на Русаля /позбера-
ти ся/ (выстроіти ся)

Єдно по сіні, друге по соломі
(обое еднакы).

Єден бы іщы пришол, та две-
ри не запреш (гурма люди).

Што жаба доскочыт (близко)

Жерти печінкы (допикати да-
кому)

Як Жыд креста /бояти ся/

Як Жыд по порожнім склепі
/літати/ (быти неспокойным)

Жолч кыпит (знервуваный)

Забагнути си як Циганови на
Святый Вечер ягід.

Забыти за собом двері запер-
ти (скоро выйти)

Забыти дорогу /домів/ (долго
ся не вертати)

Забыти языка (острашыти ся)

Забытый Богом (в стані без-
надії, смутку, самотности)

За: *Фразеологічний словник лемківських
говірок, Тернопіль 2013*

Максим і Клим

— Любый мій Климе, в креден-
сі были дві піллітвікы, а те-
раз виджу лем одну. можеш мі
повісти чом?

— Но бо было темно і не за-
уважыл ем той другой

*

Пішол Клим пред Велиюм до
сповіди, але был міцно підхме-
лений.

— Ой, бою ся, брате Климе —
зварит ігомость, — же не зый-
деме ся в небі...

— А што ся вам, ігомостью,
такє зле притрафіло?

*

Максим, так по новому, хочычы
заімпуновати жені, пішол пред свя-
тами до косметичного склепу.
Гостесса захвалят му товар:

— Маме новый модель щиточ-
кы, котра мыє зубы аж і в труд-
но доступных місцях.

— Я не мам зубів в трудно до-
ступных місцях...

*

Вступила Климова Марина до
Максимовой Параскы:

— Сусідо, могли бы сте мі по-
жычыти мисочку муки?

— Ні.

— А може горнятко цукрю?

— Ні.

— Та бодай до щыпок соли?

— Ні.

— Но та што бы сте мі мог-
ли пожычыти?

— Веселых Свят!

(...)

Кед розстелена полонніст
Запахне жывым польом,
Кед няньо голову склонят,
Свіча заблісне на столі,
Здути тя штоси готове,
Рознести гет, невроком...
Чом то Рождество Христове
Лем еден раз до рока.

А кед уж руку протягнеш
По першый зубчык чеснку,
Кед покін роду сой збагнеш
Великій, святыі, небесный,
Уж товды нее моровых,
І загмлит слеза око...
Чом то Рождество Христове
Лем еден раз до рока.

